

SZELLEMI, IPARI ÉS KERESKEDELMI TULAJDONJOGOK

A szellemi tulajdonhoz fűződő jog a szellemi alkotásokra vonatkozó kizárólagos jogok összességét jelöli. Két típusa létezik: az ipari tulajdonhoz fűződő jog, amely magában foglalja a találmányokat (szabadalmakat), a védjegyeket, a formatervezési mintákat és az eredetmegjelöléseket; valamint a szerzői jogok, amelyek a műalkotásokra és az irodalmi művekre vonatkoznak. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 2009-es hatálybalépése óta az Unió kifejezett hatáskörrel rendelkezik a szellemitulajdon-jogok területén (118. cikk).

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. és 118. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK

Noha a szellemitulajdon-jogokat a különböző tagállami jogszabályok szabályozzák, európai uniós jogszabályok is vonatkoznak rájuk. Az EUMSZ 118. cikke szerint a belső piac létrehozása, illetve működése keretében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás során intézkedéseket fogad el a szellemitulajdon-jogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére. Az Európai Unió jogalkotási tevékenysége főleg a szellemitulajdon-jogok bizonyos szempontjainak harmonizálásából áll egy egységes európai rendszer kialakítása révén, amely már megvalósult pl. az uniós védjegy és formatervezési minta esetében, és a jövőben megvalósul a szabadalmak esetében is. Az EUIPO, az [Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala](#) felel az uniós védjegy és formatervezési minta kezeléséért.

EREDMÉNYEK

A. Jogharmonizáció

1. Védjegyek, formatervezési minták

Az Unióban a védjegyek jogi kerete négyszintű bejegyzési rendszeren alapszik, amely az összehangolt nemzeti védjegy-rendszerekkel párhuzamosan létezik, amelyeket a védjegyekről szóló irányelv (az Európai Parlament és a Tanács [2008/95/EK irányelve](#) (2008. október 22.) a védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről) harmonizál. A nemzeti eljárásokon kívüli további lehetőségek a védjegyoltalomra az Unióban a Benelux eljárás, az 1994-ben bevezetett európai uniós védjegy, és a

nemzetközi eljárás. A 207/2009/EK tanácsi rendelet és a közösségi védjegyről szóló 40/94/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról szóló 2868/95/EK bizottsági rendelet módosításáról, valamint az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának fizetendő díjakról szóló 2869/95/EK bizottsági rendelet hatályaon kívül helyezésétől szóló, 2015. december 16-i (EU) [2015/2424 európai parlamenti és tanácsi rendelet](#) egyszerűsíti a védjegyre vonatkozó uniós és nemzeti szintű jogszabályokat, és olcsóbbá, gyorsabbá, megbízhatóbbá és kiszámíthatóbbá teszi a védjegyek bejegyzését az EU-ban, ami nagyobb jogbiztonságot eredményez a védjegyek tulajdonosai számára.

Az 1998. október [13-i 98/71/EK irányelv](#) a formatervezési minták oltalmára vonatkozó tagállami jogszabályokat közelíti egymáshoz. A 2001. december 12-i [6/2002/EK rendelet](#) (módosított formájában) létrehozza a formatervezési minták oltalmának közösségi rendszerét. A [2006/954/EK tanácsi határozat](#) és [az 1891/2006/EK tanácsi rendelet](#) (mindkettő 2006. december 18-i) összekapcsolja a formatervezési minták uniós lajstromozási rendszerét a formatervezési minták nemzetközi lajstromozási rendszerével, amelyet a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) hozott létre.

2. Szerzői jog és szomszédos jogok

A szerzői jog biztosítja, hogy a szerzők, zeneszerzők, művészek, filmkészítők és egyéb alkotók műveik után fizetséget kapjanak, valamint, hogy a művek védelmet élvezzenek. A digitális technológiák alapvetően megváltoztatták a kreatív tartalmak előállításának, forgalmazásának és hozzáférhetőségének módjait.

a. Szerzői jogok

Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló [2001/29/EK irányelv](#) a technológiai fejlődéshez igazította a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó jogszabályokat, ám lemaradt a digitális világban zajló, rendkívül gyors ütemű fejlődés mögött, például a televíziós és rádiós programok közreadásának módja és elérhetősége terén, mivel az Unióban az internethasználók 49%-a interneten keresztül fér hozzá a zenei, audiovizuális tartalmakhoz és játékokhoz (az Eurostat becslése). Ezért szükséges a szellemi tulajdonra vonatkozó jogszabályok uniós szintű egységesítése a fogyasztók, az alkotók és a vállalkozások számára.

A digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló, 2019. április 17-i [\(EU\) 2019/790 európai parlamenti és tanácsi irányelv](#) kiegészítő szerzői jogról rendelkezik a sajtókiadványok kiadói számára, és méltányos díjazást biztosít a szerzői jogi védelem alatt álló tartalmak számára. Az online platformoknak eddig nem volt jogi felelőssége, amennyiben honlapjaikon a szerzői jogi védelem alatt álló tartalmakat használtak és töltöttek fel. Az új követelmények nem érintik a szerzői jogi oltalom alatt álló művek nem kereskedelmi célú, online enciklopédiákba – mint például a Wikipedia – történő nem kereskedelmi célú feltöltését.

A 2019. április 17-i EU/2019/789 „[CabSat](#)” [irányelv](#) célja, hogy növelje az európai fogyasztók számára online elérhető televízió- és rádióműsorok számát. A felhasználók egyre inkább elvárják, hogy bármikor, bárhol hozzáférhessenek a televíziós és rádiós tartalmakhoz. A műsorszolgáltató vállalatok ezért egyre nagyobb mértékben kínálnak online szolgáltatásokat a hagyományos műsorszórás mellett. Az irányelv bevezeti a

származási ország (COO) elvét annak érdekében, hogy megkönnyítse a műsorszórók által az online platformokon kínált bizonyos programok jogainak engedélyezését (pl. párhuzamos adás és utólagos megtekintések). A műsorterjesztőknek a letelepedés szerinti uniós országban (azaz a származási országukban) szerzői jogi engedélyt kell szerezniük annak érdekében, hogy a rádióműsorokat, a televíziós hírműsorokat és az aktuális témákkal foglalkozó műsorokat, valamint a teljes mértékben saját finanszírozású műsorokat az összes uniós országban online elérhetővé tegyék.

Az Európai Parlament és Tanács (EU) [2017/1564 irányelve](#) (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól megkönnyíti a könyvekhez és egyéb nyomtatott anyagokhoz való hozzáférést azok megfelelő formátumaiban, és forgalmazásukat a belső piacon.

Az online tartalomszolgáltatásoknak a belső piacon való, határokon átnyúló hordozhatóságáról szóló, 2017. június 14-i (EU) [2017/1128 rendelet](#) célja annak biztosítása, hogy a filmeket, sportközvetítéseket, zenét, elektronikus könyveket és játékokat megvásárló, vagy azokra előfizető fogyasztó hozzáférjen ezekhez akkor is, ha más uniós tagállamokba utazik.

b. A szerzői jog és a szomszédos jogok védelmi ideje

A fenti jogosultságok időtartama a szerző/alkotó életének időtartama és a halálát követő hetven év. A [2011/77/EU irányelv](#), amely módosítja a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelvet, meghosszabbította a hangfelvételek előadóra vonatkozó védelem idejét 50 évről 70 évre a felvétel rögzítését követően, valamint a zeneművek alkotóra, köztük a zeneszerzőkre és a szövegírókra vonatkozó védelem idejét 70 évre a szerző halálát követően. A hetven éves időszak nemzetközi szabvánnyá vált a hangfelvételek védelme terén. Jelenleg a világ 64 országa alkalmaz 70 éves vagy hosszabb időtartamot a hangfelvételek védelme terén.

c. A számítógépes programok és az adatbázisok

A [91/250/EGK irányelv](#) kötelezte a tagállamokat, hogy a számítógépes programokat helyezték szerzői jogi védelem alá, mint az irodalmi és művészeti alkotások védelméről szóló Berni Egyezmény értelmében vett irodalmi műveket. Ezt a [2009/24/EK](#) európai parlamenti és tanácsi irányelv foglalta egységes szerkezetbe. A [96/9/EK irányelv](#) rendelkezik az adatbázisok jogi védelméről; az irányelv alkalmazásában az adatbázis „művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek elemeihez elektronikus eszközökkel vagy bármely más módon egyedileg hozzá lehet férni”. Az irányelv előírja, hogy az adatbázisok egyrészt a szellemi alkotásra kiterjedő szerzői jogi oltalom, másrészt pedig *sui generis* jogok oltalma alatt állnak, mely utóbbiak a tartalom megszerzése, ellenőrzése vagy előállítása során felmerülő ráfordítást védik (pénz, emberi erőforrás, erőfeszítések és energia).

d. Közös jogkezelő szervezetek

Szerzői jogi és szomszédos jogi oltalom alatt álló tartalmak, valamint a kapcsolódó szolgáltatások terjesztéséhez ezen jogok különböző jogtulajdonosaitól be kell szerezni

a jogok felhasználására vonatkozó engedélyt. A jogtulajdonosok a jogaikat egy közös jogkezelő szervezetre bízják, amely a nevükben kezeli azokat. Amennyiben a közös jogkezelő szervezetnek nincs objektíven alátámasztott indoka a jogkezelés visszautasítására, köteles kezelni ezeket a jogokat. A jogosultak jogaik kezelését független jogkezelő szervezetekre is rábízhadják. Ezek üzleti alapon működő szervezetek, amelyek különböznek a közös jogkezelő szervezetektől, többek közt azért, mert nem a jogtulajdonosok birtokolják vagy irányítják őket. 2014. február 26-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről szóló [2014/26/EU irányelvet](#), amelynek célja, hogy az irányítás, a pénzügyi gazdálkodás, az átláthatóság és a beszámolás magas szintjének biztosítása érdekében meghatározza a közös jogkezelő szervezetekre vonatkozó követelményeket. Az irányelv célja annak biztosítása, hogy a jogosultak beleszólhassanak jogaik kezelésébe, valamint a közös jogkezelő szervezetek hatékonyabb működését kívánja elérni az egész Unióra kiterjedő előírások révén.

A tagállamok biztosítják, hogy a közös jogkezelő szervezetek az általuk kezelt jogok vonatkozásában képviselt jogosultak érdekeinek maradéktalan figyelembevételével járjanak el, és ne rójanak rájuk olyan kötelezettségeket, amelyek e jogosultak jogainak és érdekeinek védelme, illetve jogaik eredményes kezelése érdekében objektív szempontból nem szükségesek.

3. Szabadalmak

A szabadalom olyan jogcím, amely a technikai jellegű, új feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag esetleg alkalmazható találmányok számára biztosítható. A szabadalom tulajdonosa megakadályozhatja, hogy mások engedély nélkül létrehozzák, használják vagy értékesítsék a találmányt. A szabadalmak arra ösztönzik a cégeket, hogy végrehajtsák az innovációhoz szükséges beruházásokat, és ösztönzött nyújtanak az egyének és vállalatok számára, hogy forrásokat biztosítsanak a kutatás és fejlesztés számára. Európában a műszaki találmányok védelme vagy az illetékes hatóságok által megadott nemzeti szabadalmak révén, vagy az [Európai Szabadalmi Hivatal](#) (ESZH) által központilag megadott európai szabadalom révén lehetséges. Az utóbbi az Európai Szabadalmi Hivatal végrehajtó szerve, amelynek jelenleg 38 szerződő állam a tagja. Az EU maga azonban nem tagja ennek a szervezetnek.

A tagállamok több évig tartó egyeztetését követően 2012-ben a Parlament és a Tanács elfogadta az egységes hatályú európai szabadalom (egységes szabadalom) jogi alapját. A tagállamok közötti nemzetközi megállapodás ezért egységes és speciális joghatóságot hoz létre.

A Bíróság 2015. május 5-i, a C-146/13. és C-147/13. számú ügyekben hozott ítélete révén megerősítette a „szabadalmi csomagot”, ezzel szabaddá vált az út egy [valóban európai szabadalom előtt](#). A korábbi rendszer az újjal párhuzamosan továbbra is érvényben marad az [Egységes Szabadalmi Bíróság](#) létrehozásáig.

Amint az Európai Szabadalmi Hivatal megadja, az egységes szabadalom egységes oltalmat biztosít, és azonos hatállyal rendelkezik valamennyi részt vevő tagállam területén. A vállalatoknak egy egységes szabadalom révén lehetőségük nyílik

találmányaik védelmére minden uniós tagállamban. Képesek lesznek az egységes oltalmak megtámadására és megvédésére is egyetlen bírósági eljárás révén az Egységes Szabadalmi Bíróságon; javaslatok szerint Londonban, Münchenben és Párizsban lesznek székhelyei. Ez egységesíti a rendszert, és megtakaríthatók a fordítási költségek. Az Egyesült Királyságban az Unióból való kilépésről 2016 júniusában tartott népszavazást követően komoly kétségek merülnek fel azt illetően, hogy egy nem uniós állam szerződő állama lehet-e az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodásnak. Ezen kívül az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodás a jelenlegi megfogalmazásban egyértelműen arról rendelkezik, hogy tiszteletben kell tartani az uniós jog elsőbbségét (az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodás 20. cikke) és az Európai Bíróság határozatai kötelezőek az Egységes Szabadalmi Bíróságra nézve, és ezért az Egyesült Királyságra nézve.

4. Üzleti titkok

Az információk titokban tartásának gyakorlata több évszázados múltra tekint vissza. Számos ország rendelkezik az üzleti titkok védelmére szolgáló jogi eszközökkel, akár a szellemi tulajdon-jogok részének tekintik őket, akár nem. A bizalmas információ számára biztosított védelem szintje nem hasonlítható össze a szellemi tulajdon-jog egyéb területeivel, mint a szabadalmak, a szerzői jog és a védjegyek. A kereskedelmi titkok védelme és a probléma megközelítése nagyobb eltéréseket mutat az egyes országok között, mint a szellemi tulajdon-jog bármely más területe. A jogi keretek tehát különbözőek, ám 2016 óta uniós jogi keret áll rendelkezésre: az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2016/943 irányelve](#) a nem nyilvános know-how és üzleti információk (üzleti titkok) jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről.

5. A hamisítás elleni küzdelem

Becslések szerint a hamisított és kalózáruk EU-ba történő behozatala mintegy 85 milliárd EUR-t tesz ki (a teljes behozatal 5% -a). Világszinten a kalózáruk kereskedelme a kereskedelem 2,5%-át és mintegy 338 milliárd eurót tesz ki, ami jelentős károkat okoz a jogosultak, a kormányok és a gazdaságok számára.

Mivel a tagállamok szankciórendszerei közötti különbségek megnehezítették a hamisítás és a szerzői jogi kalózkodás elleni küzdelmet, az Európai Parlament és a Tanács első lépésként a szellemi tulajdon-jogok tiszteletben tartásáról szóló [2004/48/EK irányelvet](#) fogadta el. Célja az, hogy a nemzeti jogszabályok közelítésével fokozza a kalózkodás és a hamisítás elleni küzdelmet, és biztosítsa a belső piacon a szellemi tulajdon magas szintű, egyenértékű és egyöntetű védelmét, valamint intézkedésekről, eljárásokról és kártalanításról rendelkezzen a polgári és közigazgatási jogban. A szellemi tulajdon-jogok vámhatósági érvényesítéséről szóló [608/2013/EU rendelet](#) eljárási szabályokat dolgozott ki a vámhatóságok számára a szellemi tulajdon-jogok érvényesítése érdekében a vámfelügyelet vagy vámellenőrzés alá tartozó termékek tekintetében.

B. A „jogok kimerülésének” elmélete

1. Fogalommeghatározás

Ezen elmélet szerint az egyik tagállam jogi oltalma alatt álló ipari vagy kereskedelmi szellemi tulajdon-jog jogosultja nem hívhatja segítségül ezt a jogot ahhoz, hogy „megakadályozza olyan termékek behozatalát, amelyet egy másik tagállamban hoztak forgalomba”. Ez az ipari tulajdon minden területére vonatkozik.

2. Korlátozások

A közösségi jogok kimerülésének elmélete nem alkalmazandó a hamisított termékek forgalmazására vagy az Európai Gazdasági Térségen kívül forgalmazott termékekre (a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény (TRIPS) 6. cikke). 1999-ben a Bíróság a C-173/98. sz., Sebago et Ancienne Maison Dubois et Fils kontra GB-Unic SA ügyben úgy ítélkezett, hogy a tagállamok nemzeti jogukban nem írhatják elő a védjegyből származó jogok kimerülését a harmadik országban forgalomba hozott termékek tekintetében.

3. Az e területre vonatkozó legfontosabb jogszabályok:

- A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006. december 12-i [2006/115/EK](#) európai parlamenti és tanácsi irányelv
- A Tanács 1993. szeptember 27-i [93/83/EGK irányelve](#) a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról
- Az eredeti művészeti alkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló, 2001. szeptember 27-i [2001/84/EK](#) európai parlamenti és tanácsi irányelv

C. Az Európai Unió Bíróságának közelmúltbeli ítélkezési gyakorlata

2012-ben a Bíróság a [C-406/10.](#) sz. SAS ügyben helybenhagyta, hogy a 91/250/EGK irányelv szerint a számítógépes programoknak csak a kifejezési formája részesül szerzői jogi védelemben; a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgáló ötletek és elvek nem állnak védelem alatt (az ítélet 32. pontja). A Bíróság hangsúlyozta, hogy sem a számítógépes program funkcionalitása, sem a számítógépes program keretében a program bizonyos funkcióinak használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának a 91/250/EGK irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében (39. pont).

A Bíróság a [C-160160/15.](#) sz. GS Media BV kontra Sanoma Media Netherlands BV ügyben hozott ítéletében kijelentette, hogy egy, a szerző engedélye nélkül közzétett, szerzői jog által védett műveket tartalmazó honlapra mutató hivatkozás közzététele egy másik honlapon nem minősül „nyilvánossághoz való közvetítésnek”, amennyiben a hivatkozást közzétevő személy célja nem anyagi haszonszerzés, és nincs tudomása arról, hogy a művek illegális módon kerültek közzétételre.

A Bíróság a [C-484/14.](#) sz. ügyben 2016. szeptember 15-én hozott ítéletében kimondja, hogy Wi-Fi-hálózat ingyenes elérhetővé tétele a nagyközönség számára azzal a céllal, hogy a potenciális vevők figyelmét felhívja egy üzletben kapható termékekre

és szolgáltatásokra az irányelv értelmében „információs társadalmi szolgáltatásnak” minősül, és megerősíti, hogy bizonyos feltételek fennállása esetén egy kommunikációs hálózathoz hozzáférést biztosító szolgáltató nem vonható felelősségre. Ennek következtében a szerzői jogok tulajdonosa nem jogosult kártérítésre azon az alapon, hogy a hálózatot harmadik felek az ő jogainak megsértésére használták fel. Az internetkapcsolat jelszó révén történő védelme megteremti az egyensúlyt egyrészt a jogtulajdonosok szerzői jogai, másrészt a hozzáférést kínáló szolgáltatók vállalkozási szabadsága és a hálózatok felhasználóinak információszabadsága között.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A szellemi tulajdon hozzáadott értéket teremt az európai vállalkozások és gazdaságok számára. Egységes oltalma és annak érvényesítése hozzájárul az innováció és a gazdasági növekedés előmozdításához. A Parlament a szellemi tulajdon-jogok harmonizálására törekszik egy egységes európai rendszer kialakítása révén, amely a tagállami rendszerekkel párhuzamosan működik, ahogy az az Európai Unió védjegye és közösségi formatervezési mintája, valamint az egységes hatályú európai szabadalom esetében már megvalósult.

A szellemi tulajdon-jogokról szóló állásfoglalásaiban, különösen az adatbázisokra, biotechnológiai találmányokra vonatkozó és a szerzői jogok védelméről szóló állásfoglalásaiban a Parlament támogatta a vonatkozó szellemi tulajdon-jogok fokozatos harmonizálását. Ellenezte azonban, hogy az emberi test részei szabadalom tárgyát képezzék. 2014. február 27-én a Parlament saját kezdeményezésű állásfoglalást fogadott el a magáncélú többszörözési díjakról (a jogszerűen beszerzett tartalmak magáncélú másolásának jogáról), mivel a technológiai fejlődés következtében a digitális magáncélú többszörözés nagyfokú gazdasági jelentőségre tett szert. A Parlament tevékenyen részt vett a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által [a látássérültek esetében a szerzői jogot illetően alkalmazható kivételekről](#) tervezett szerződés (a „marrákesi szerződés”) előkészítésében is.

Az uniós szerzői jogok (lásd A.2.a) reformjának előkészítéseként a Parlament 2018 szeptemberében jelentést fogadott el, amely számos lényeges ajánlást tartalmaz az összes aktuális kérdéssel kapcsolatban. A tárgyban a jogalkotási munka során élénk nyilvános vita folyt, amelynek középpontjában a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelvtervezet 11. és 13. cikkei álltak. A vita lezárásaképp a Parlament megszavazta azokat az erőfeszítéseket, amelyek célja, hogy olyan új joggal ruházzák fel a médiakiadókat, amely ellentételezést biztosít a tartalmaiknak egyes nagy hírközlő platformokon való megjelenítéséért, valamint, hogy olyan új jogot vezessenek be, amely megkönnyíti a szerzői jogi jogsértések nyomon követését az interneten. A kreatív iparág örömmel fogadta a hírt, míg a technológiai vállalatok képviselői elítélték a javaslatokat. A folyamat végén a Parlament szavazata határozta meg a Tanáccsal folytatott tárgyalásokat és az irányelv végső elfogadását 2019. április 17-én.

Udo Bux
05/2019

